

UDC 627.11:627.81

SCOPUS CODE 1901

<https://doi.org/10.36073/1512-0996-2021-2-114-126>

2007 წლის მიუნხენის კონფერენცია და ახალი მსოფლიო წესრიგის კონტურები

კარლო კოპალიანი პოლიტიკისა და საერთაშორისო ურთიერთობების დეპარტამენტი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, საქართველო, 0160, თბილისი, მ. კოსტავას 77

E-mail: karlo.kopaliani@yahoo.com

ზურაბ კვეტენაძე პოლიტიკისა და საერთაშორისო ურთიერთობების დეპარტამენტი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, საქართველო, 0160, თბილისი, მ. კოსტავას 77

E-mail: kvetenadzezurabi07@gtu.ge

რეცენზენტები:

ქ. ჯიჯეიშვილი, სტუ-ის სამართლისა და საერთაშორისო ურთიერთობების ფაკულტეტის პროფესორი, პოლიტიკის მეცნიერებათა დოქტორი

E-mail: jijeishviliketevan07@gtu.ge

ე. გვენეტაძე, სტუ-ის სამართლისა და საერთაშორისო ურთიერთობების ფაკულტეტის პროფესორი, ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი

E-mail: gvenetadzeedisher07@gtu.ge

ანოტაცია. 2007 წლის თებერვალში მიუნხენის უსაფრთხოების საერთაშორისო კონფერენციამ ახალი მსოფლიო წესრიგის ფორმირებას დაუდო სათავე. საბჭოთა კავშირის დაშლისა და „ცივი ომის“ დასრულების შემდეგ ყველა ფიქრობდა, რომ რუსეთი პროდასავლურ დემოკრატიული განვითარების გზას დაადგებოდა. პირველ ეტაპზე მართლაც გამოიკვეთა, რომ რუსეთის ფედერაცია თავისუფალი სამყაროს სასარგებლოდ აკეთებდა არჩევანს, თუმცა სახელმწიფოებრივმა სისუსტემ და ოლიგარ-

ქიული მმართველობის სტილმა შემდგომ აჩვენა, რომ ამგვარი დასკვნის გაკეთება ნაჩქარევი იყო. მიუხედავად იმისა, რომ რუსეთში სამოქალაქო საზოგადოება ვითარდებოდა და შეიძლებოდა დროთა განმავლობაში ამას შედეგი გამოეღო, რუსეთის პოლიტიკურმა ხელმძღვანელობამ ბორის ელცინის მეთაურობით ვერ შეძლო სახელმწიფოს წინაშე მდგარი მწვავე პრობლემების მოგვარება. რუსეთის სახელმწიფოს გაძლიერება უკავშირდება ელცინის მემკვიდრის, ვლადიმერ პუტინის მოსვლას ხელისუფლების სათავეში. ეფექტური კონტრტერორისტული

ოპერაციების შედეგად რუსეთის პრეზიდენტის ავტორიტეტი მნიშვნელოვნად გაიზარდა.

პუტინმა მიზნად დაისახა პროდასავლური ორიენტირები ევრაზიული შეეცვალა, რაც, ვფიქრობთ, რუსეთისათვის ბუნებრივი მოვლენა იყო, მაგრამ იგი აუცილებლად გამოიწვევდა დაპირისპირებას დასავლეთთან. 2007 წლის მიუნხენის უსაფრთხოების საერთაშორისო კონფერენცია სწორედ ამის ნათელი მაგალითია, სადაც რუსეთის პრეზიდენტმა უმკაცრესად გააკრიტიკა ერთპოლარული მსოფლიოს არსებობა და სათავე დაუდო დაპირისპირების ახალ ეტაპს ევროატლანტიკურ სივრცესთან.

საკვანძო სიტყვები: დემოკრატია; ეთნიკურობა; კონფლიქტი; სანქცია; სუვერენი; უსაფრთხოება; შეთანხმება.

შესავალი

კაცობრიობის ისტორიაში არაერთი ფაქტი იყო, რომელმაც მსოფლიოს შემდგომ განვითარებაზე უდიდესი ზეგავლენა მოახდინა, ზოგმა კი კარდინალურად შეცვალა თავად საზოგადოებრივ-პოლიტიკური წყობა და განვითარების ახალი ეტაპის დაწყებას მისცა ბიძგი. ასეთ მოვლენათა რიგშია ისეთი დიდი სოციალურ-კულტურული მოძრაობები, როგორცაა რენესანსი და რეფორმაცია, დიდი გეოგრაფიული აღმოჩენები, ჯვაროსნული ლაშქრობები, ნიდერლანდების, ინგლისისა და საფრანგეთის დიდი რევოლუციები და ა.შ. ისტორიულ პროცესს თავისი კანონზომიერება განსაზღვრავს და ზოგჯერ ძნელიც კია მასში ლოგიკა დაინახო, მაგრამ

რომ მოვლენათა ანალიზის შემთხვევაში ნათელი ხდება, რომ ამა თუ იმ პოლიტიკურ პროცესს თავისი მიზეზშედეგობრივი კავშირი აქვს. მართლაც, შემთხვევით არაფერი ხდება. დიდი გერმანელი ფილოსოფოსი ფრიდრიხ ჰეგელი ამბობდა: „ყოველივე ნამდვილი გონიერია“ [1:12].

საერთაშორისო ურთიერთობების ისტორიაში ასევე ყოფილა მეტ-ნაკლებად საყურადღებო მოვლენები, რომლისთვისაც თითქოს ზედმეტი ყურადღების გამოჩენა არც ღირდა, მაგრამ მოვლენების შემდგომმა განვითარებამ აჩვენა, რომ მისდამი ზერელე დამოკიდებულება შეცდომა იყო.

სწორედ ამგვარ მოვლენათა რიგში განვიხილავთ მიუნხენის 2007 წლის 10 თებერვალს გამართულ კონფერენციას, რომელიც ევროპულ და მსოფლიოს უსაფრთხოების საკითხებს მიეძღვნა. კონფერენციაზე რუსეთის ფედერაციის პრეზიდენტ ვლადიმერ პუტინის გამოსვლას, ზოგჯერ, „ახალი ცივი ომის“ დასაწყისადაც მოიხსენიებენ. შეიძლება ამგვარი შეფასება გადაჭარბებულიც კი იყოს, მაგრამ რუსეთის პრეზიდენტის გამოსვლამ ნამდვილად ახალ ცივილიზებულ დაპირისპირებას დაუდო სათავე, რომელიც შეიძლება დროდადრო გამწვავდეს, ცალკეულ შემთხვევებში კი გადაიტვირთოს. გამწვავების შემთხვევაში კი არავინ იცის, თუ რა მასშტაბებს მიიღებს.

ძირითადი ნაწილი

მიუნხენის 2007 წლის კონფერენციაზე იმიტომ გავამახვილეთ ყურადღება, რომ იგი საუკეთესო მაგალითია იმისა, თუ რატომ არ უნდა მოეკიდო ზერელედ ცალკეული პოლიტიკოსების და მით უფრო

ბირთვული სახელმწიფოს ლიდერის გამონათქვამებს. სინამდვილეში პოლიტიკურ ექსპერტთა ერთი ნაწილი პუტინის გამოსვლას, მსოფლიოში საკუთარი შესუსტებული პოზიციის გამო, „პერიოდულ ორთქლის გამოშვებადაც“ მოიხსენიებდა. მათ შორის იყვნენ ცალკეული ქართველი პოლიტიკური ექსპერტებიც. ამგვარი არასერიოზული დამოკიდებულება რუსეთის პოლიტიკური ხელისუფლების უმაღლესი წარმომადგენლის გამოსვლისადმი მრავალი ფსიქოლოგიური ფაქტორით აიხსნება. საბჭოთა კავშირი დამარცხდა „ცივ ომში“ და დაიშალა. მის მემკვიდრე დასუსტებულ რუსეთის ფედერაციას კი რა შეეძლო ისეთი მოემოქმედა, რომელიც მსოფლიოში პოლიტიკურ დღის წესრიგის შეცვლიდა? ამგვარმა ზერელე დამოკიდებულებამ ყველაზე მეტად საქართველო, შემდეგ კი უკრაინა და აზარალა. რუსეთის პრეზიდენტის სიტყვას საქმე მოჰყვა და 2008 წელს რუსეთ-საქართველოს აგვისტოს ომში გამარჯვების შემდეგ რუსეთმა ე.წ. სამხრეთ ოსეთი და აფხაზეთი დამოუკიდებელ სახელმწიფოებად აღიარა, ხოლო 2014 წელს უკრაინაში მომხდარი მეორე რევოლუციის შემდეგ ყირიმის ნახევარკუნძულის ანექსია მოახდინა და სისხლიანი სეპარატისტული კონფლიქტები გააჩაღა აღმოსავლეთ უკრაინაში – დონბასისა და ლუგანსკის რაიონებში, რომელიც დღემდე მეტ-ნაკლები ინტენსივობით გრძელდება.

რუსეთის პრეზიდენტმა ვლადიმერ პუტინმა კონფერენციაზე დაგმო ერთპოლარული მსოფლიოს შექმნის მცდელობა. მან აღნიშნა: „კაცობრიობის ისტორიას ახსოვს ერთპოლარული მსოფლიოს არსებობა, მისწრაფება ერთპიროვნული მსოფლიო

ბატონობისაკენ. მართლაც, რა არ მომხდარა ისტორიაში, მაგრამ რა არის ერთპოლარული სამყარო? რამდენადაც არ უნდა ეცადონ შეალამაზონ ეს ტერმინი, საბოლოო ჯამში იგი მაინც ნიშნავს ერთ რამეს: ესაა ძალაუფლების, ძალის ერთი ცენტრი, გადაწყვეტილების მიღების ერთი ცენტრი.

ესაა ერთი ბატონის, ერთი სუვერენის სამყარო და საბოლოო ჯამში დამღუპველია არა მარტო იმათთვის, ვინც ამგვარი სისტემის ფარგლებშია მოქცეული, არამედ თავად სუვერენისთვის, რადგან მასაც ანადგურებს შიგნიდან.

ყოველივე ამას არაფერი აქვს საერთო დემოკრატიათან, რადგან დემოკრატია, როგორც ცნობილია, ესაა უმრავლესობის ბატონობა უმცირესობის ინტერესების გათვალისწინებით. სხვათა შორის ჩვენ, რუსეთს მუდმივად გვასწავლიან დემოკრატია, მაგრამ ვინც გვასწავლის, რატომღაც თავად არ სურს სწავლა.

მივიჩნევთ, რომ თანამედროვე მსოფლიოსთვის ერთპოლარული მოდელი არა მარტო მიუღებელია, არამედ შეუძლებელიცაა და არა მარტო იმიტომ, რომ თანამედროვე – სწორედ თანამედროვე მსოფლიოს ერთპიროვნულ ლიდერობაში საკმარისი არ იქნება არც სამხედრო-პოლიტიკური და არც ეკონომიკური რესურსები, არამედ, რაც მთავარია, იმიტომ, რომ თავად ამგვარი მოდელი არ იმუშავებს, რადგან მის საფუძველში არ არის და არც შეიძლება იყოს თანამედროვე ცივილიზაციის მორალურ-ზნეობრივი ბაზა“ [2].

როგორც ვხედავთ, რუსეთის პრეზიდენტმა მკვეთრად გააკრიტიკა ერთპოლარული მსოფლიოს არსებობა და მისი გაგრძელება შეუძლებლადაც კი

მიიჩნია. მანვე აღნიშნა, რომ რუსეთისა და ამერიკის შეერთებული შტატების ურთიერთობა საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ ყველაზე ცუდ ნიშნულზე იმყოფებოდა, რომელიც არც ერთი მხარისათვის არ იყო მისაღები.

პუტინმა ყურადღება გაამახვილა საერთაშორისო უსაფრთხოების პრობლემებზე და აღნიშნა, რომ ერთპოლარულ მმართველობით სისტემაში რაიმე ხელშესახები შედეგი კონფლიქტების გადაჭრის გზაზე არ მომხდარა, კერძოდ კონფერენციაზე ითქვა შემდეგი: „ცალმხრივმა, არალეგიტიმურმა მოქმედებამ ვერ გადაჭრა ვერც ერთი პრობლემა, უფრო მეტიც, მან ბიძგი მისცა ახალი ადამიანური ტრაგედიებისა და დამაბულობის ახალი კერების წარმოქმნას. თავად განსაჯეთ: ომები, ლოკალური და რეგიონალური კონფლიქტები არ შემცირებულა... და ამ კონფლიქტებში გაცილებით მეტი ხალხი იღუპება, ვიდრე ადრე იღუპებოდა, დიახ, გაცილებით მეტი! დღეისათვის საერთაშორისო არენაზე ვხედავთ ყოვლად შეუკავებელი ძალის ჰიპერტროფირებულ გამოყენებას, ძალისა, რომელიც ერთმანეთის მიყოლებით კონფლიქტების უფსკრულში მიაქანებს მსოფლიოს. შედეგად არ კმარა ძალა ამ კონფლიქტების კომპლექსურად გადასაჭრელად. შეუძლებელი ხდება მათი პოლიტიკური გადაჭრა“ [2].

რუსეთის პრეზიდენტი, ზოგადად რუსეთის პოლიტიკური ხელმძღვანელობა ხშირად აპელირებს საერთაშორისო სამართალზე. დასავლეთთან დაპირისპირებისას სწორედ საერთაშორისო სამართლის განსხვავებულ ინტერპრეტაციას იშველიებს. თავად რუსეთის ფედერაცია ძალზე ხშირად არღვევს საერთაშორისო სამართალს. ამის მაგალითია საქართვე-

ლოსა და უკრაინაში მისი მოქმედება, მაგრამ სამართლიანობა მოითხოვს ითქვას, რომ საერთაშორისო სამართლის ნორმების დარღვევას ზოგჯერ ადგილი აქვს დემოკრატიული სამყაროს მხრიდანაც, მაგალითად: ნატოს სამხედრო ოპერაციები ერაყსა და იუგოსლავიაში, კოსოვოს ე.წ. პრეცედენტი, რომელმაც განსაკუთრებით დაგვაზარალა და ა.შ. ყოველივე ამას რუსეთი მოხერხებულად იყენებს და დიპლომატიურ მანევრებში ხშირად აპელირებს იმაზე, რომ სწორედ დასავლეთი არღვევს საერთაშორისო სამართლის ძირითად პრინციპებს. ამიტომაც იყო, რომ მიუნხენის 2007 წლის კონფერენციაზე პუტინმა განაცხადა: „ჩვენ სულ უფრო და უფრო ვხედავთ საერთაშორისო სამართლის ფუძემდებლური პრინციპების უგულვებელყოფას. უფრო მეტიც, ერთი სახელმწიფოს, ამერიკის შეერთებული შტატების ცალკეულმა ნორმებმა და უფლებებმა ეროვნული საზღვრები გადალახა ყველა სფეროში: ეკონომიკაში, პოლიტიკაში, ჰუმანიტარულ სფეროში და იგი თავს მოახვია სხვა სახელმწიფოებს. ვის მოეწონება ეს?“ [2].

რუსეთის პრეზიდენტმა მოხსენებაში ხაზი გაუსვა იმ გარემოებას, რომ ძალის გამოყენების შემთხვევაში ლეგიტიმურობა შეიძლება მოდიოდეს მხოლოდ და მხოლოდ გაეროდან. სხვა შემთხვევაში საერთაშორისო სამართლის ნორმები ირღვევა. ერთადერთი უნივერსალური საერთაშორისო ორგანიზაცია არის გაერო, ნატო და ევროკავშირი კი ასეთებად ვერ ჩაითვლება. თუ ნატო და ევროკავშირი იყენებს ძალას გაეროს სანქციის გარეშე, ამას შეიძლება მოჰყვეს ჯაჭვური რეაქცია სხვა სახელმწიფოების მხრიდანაც: პუტინი აქ, პირველ

ყოველისა, რუსეთს გულისხმობდა, რამდენადაც ის საკუთარი ინტერესებიდან ამოდიოდა. ამის ყველაზე მწარე მაგალითი კი საქართველომ იწვინა 2008 წლის აგვისტოს ომში. რუსეთის პრეზიდენტი ერთი სიტყვითაც არ შეხებია იმას, თუ რატომ იყენებდა ნატო და ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოები პლანეტის ამა თუ იმ კუთხეში ძალას. ჩვენ არ ვამტკიცებთ, რომ ნატო და ევროკავშირი არასოდეს არღვევდა საერთაშორისო სამართალს, მაგრამ ძალის გამოყენების კონტექსტი რუსეთის ფედერაციის შემთხვევასა და ნატო-ევროკავშირის სახელმწიფოებს შორის იყო აბსოლუტურად განსხვავებული. მაგ., როდესაც რუსეთის პრეზიდენტი აცხადებდა, რომ თუ კოსოვოს უნდა ჰქონდეს დამოუკიდებლობა, ასეთ შემთხვევაში ამას იმსახურებს აფხაზეთი და ე.წ. სამხრეთ ოსეთიც, არც ერთი სიტყვით არ უხსენებია მიზეზი, თუ რატომ გადაწყვიტა დასავლეთმა კოსოვოსათვის დამოუკიდებლობის მინიჭება. ამ შემთხვევაში დასავლეთმა მორალური ნორმებით იხელმძღვანელა და მილოშევიჩის რეჟიმს განუცხადა, რომ ტერიტორიული მთლიანობის პრინციპი არ არის ინდულგენცია თუ საქმე გვაქვს კაცობრიობის წინაშე ჩადენილ დანაშაულთან. აფხაზეთსა და ე.წ. სამხრეთ ოსეთში კი რუსეთმა თავად შეუწყო ხელი ქართველთა ეთნიკურ წმენდას და უამრავ დანაშაულს, მაგრამ, მილოშევიჩის რეჟიმისაგან განსხვავებით, რუსეთი არ დასჯილა ძალის ფაქტორიდან გამომდინარე, რუსეთს ვერავინ გაუბედავდა იმას, რაც გამოყენებულ იქნა მილოშევიჩის იუგოსლავიის წინააღმდეგ. იმასაც ვიტყვით, რომ კოსოვოს შემთხვევაში, მიუხედავად დასავლეთის მორალური სიმართლისა, საერთაშორისო სამართ-

ლის ნორმები მაინც დაირღვა. თუ ამას იმასაც დავუმატებთ, რომ სწორედ „კოსოვოს პრეცედენტის“ შემდეგ აღიარა რუსეთმა აფხაზეთისა და ე.წ. სამხრეთ ოსეთის დამოუკიდებლობა (რასაც სხვა შემთხვევაში მოერიდებოდა, ყოველ შემთხვევაში, თავად პირველი რომ არ იყოფილიყო, თუნდაც ამ მხრივ), უნდა ვიფიქროთ, რომ ამ ფაქტმა საქართველო უკიდურესად დააზარალა. ამიტომ ვფიქრობთ, რომ ამ მოვლენებს ღრმა მეცნიერული ანალიზი სჭირდება.

რუსეთის ფედერაციის პოლიტიკური ხელმძღვანელობა და პირადად ვლადიმერ პუტინი ძალზე მოხერხებულად იყენებენ გაეროში ორ ანტიონომიურ სამართლებრივ პრინციპს: ერთა თვითგამორკვევისა და სახელმწიფოთა ტერიტორიული მთლიანობის ურღვეობის შესახებ, მაგრამ სამართლიანობა მოითხოვს ითქვას, რომ ამაში მათ ხელი გარკვეულწილად დასავლეთმაც შეუწყო. მიგვაჩნია, რომ, მიუხედავად მორალური უპირატესობისა, დასავლეთმა კოსოვოს შემთხვევაში შეცდომა დაუშვა. ამ აზრს ისიც აღრმავებს, რომ რუსეთის საგარეო საქმეთა მინისტრმა სერგეი ლავროვმა 2014 წლის მარტში განაცხადა, რომ „თუ კოსოვო განსაკუთრებული შემთხვევაა, მაშინ ყირიმიც არანაკლებ განსაკუთრებული შემთხვევაა“.

მიუნხენის კონფერენციაზე კი 2007 წლის თებერვალში რუსეთის პრეზიდენტმა აღნიშნა: „ძალის გამოყენება ლეგიტიმურად შეიძლება ჩაითვალოს, თუ გადაწყვეტილება მიღებულია გაეროს ჩარჩოების საფუძველზე და გაერო არ უნდა შევცვალოთ არც ნატოთი და არც ევროკავშირით. როდესაც გაერო რეალურად გააერთიანებს საერთაშორისო თანამეგობრობის ძალებს, რომელსაც ნამდვილად შეეძლება რეაგირება მოახდინოს ცალკეულ ქვეყნებში მიმ-

დინარე მოვლენებზე, როდესაც თავს შევიკავებთ საერთაშორისო სამართლის უგულვებელყოფისაგან, მაშინ სიტუაცია შეიძლება შეიცვალოს. წინააღმდეგ შემთხვევაში სიტუაცია შევა მხოლოდ ჩიხში და მძიმე შეცდომების რიცხვი მოიმატებს, ამასთანავე, ცხადია, უნდა მივაღწიოთ იმას, რომ საერთაშორისო სამართალს ჰქონდეს უნივერსალური ხასიათი როგორც გაგების, ისე ზომების მიღებაში“ [2].

რუსეთის პრეზიდენტმა უკმაყოფილება გამოხატა ნატოს გაფართოების პერსპექტივასთან დაკავშირებით. ეს გასაგებია, რადგან ნატო სამხედრო-პოლიტიკური ბლოკია, რომელიც თავისუფალი სამყაროს უსაფრთხოების მთავარი გარანტიაა. რუსეთს წესით უნდა აწყობდეს მის ირგვლივ დემოკრატიული გარემოს შექმნა, რადგან უახლესმა ისტორიულმა წარსულმა გვიჩვენა, რომ დემოკრატიული რეჟიმები ერთმანეთში არ ომობენ. მეზობლად თუ დემოკრატიული სახელმწიფო გყავს, ეს ნიშნავს, რომ შენც განვითარებისათვის კარგი პერსპექტივა გექმნება, მაგრამ რუსეთის ფედერაცია სხვაგვარად ფიქრობს და ეს მხოლოდ მისი აგრესიული პოლიტიკით არ არის განპირობებული. ჩვენი აზრით, ეს არის ბუნებრივი მოცემულობა, რუსეთს მენტალური სხვაობა აქვს დასავლეთთან, ის ევრაზიული სახელმწიფოა და დასავლური ლიბერალური ფასეულობები მისთვის იმ ფორმით, რა ფორმითაც ის ევროპულ და ამერიკულ საზოგადოებაშია გავრცელებული, მიუღებელი აღმოჩნდა. რუსეთში ლიბერალურმა რეფორმებმა სწორედ ამ ფაქტორის გამო განიცადა კრახი. მაშინ რუსეთში სამოქალაქო საზოგადოება ვითარდებოდა, სახელმწიფო კი სუსტი იყო. პუტინის მმართველობის პირობებში რუსეთის სახელმწიფო ძლიერდება

და ახალ პრეტენზიებს გამოთქვამს მსოფლიო წესრიგის მოწყობის თვალსაზრისით.

რუსული ტრადიციულ-კონსერვატორული მენტალიტეტი უცხო აღმოჩნდა დასავლურ რაციონალისტურ მსოფლმხედველობასთან, სადაც ერი-სახელმწიფოს ჩამოყალიბება უმთავრესად ბიუროკრატიული ცენტრალიზმის პრინციპით მიმდინარეობდა. რუსეთში კი ამგვარი ტიპის სუვერენული სახელმწიფო არასოდეს ყოფილა [3:37].

XX საუკუნის 90-იანი წლების ლიბერალური რეფორმების კრახი რუსეთის ისტორიაში პირველი არ არის. გავიხსენოთ რუსეთის 1905 წ., ასევე 1917 წლის თებერვლის რევოლუციები. რატომ არ მოხდა 1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ რუსეთის დემოკრატიული განვითარება? საქმე გვაქვს ისტორიულ შეცდომასთან? ისტორიული ფსევდომორფოზები მოვლენათა მხოლოდ ზედაპირული ხედვის შედეგია. სინამდვილეში კი ყველა ეპოქა იძლევა იმას, რისი შესაძლებლობაცაა არსებულ საერთაშორისო გეოპოლიტიკურ ვითარებაში, სხვაგვარად ეპოქის პოტენციალში.

პროფესორი ივანე მენთეშაშვილი სტატიაში „ობიექტური კანონზომიერებებისა და ალტერნატივის შესახებ ისტორიაში“ ეხება რა ლიბერალური პროექტის კრახის მიზეზებს 1917 წლის რევოლუციის შედეგ, აღნიშნავს: „საზოგადოებრივ-პოლიტიკური სისტემის კონსერვატიულმა ხასიათმა განაპირობა თვითმპყრობელობის ახლებური ფორმებით აღდგენა. სავარაუდო ლიბერალური პლატფორმის დამარცხება, პირველ რიგში, გამოიწვია იმან, რომ ის ვერ იქცა საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ცხოვრების მოთხოვნილებად. საქმე მართლაც ის კი არ არის, რომ

ერთმა პიროვნებამ დანარჩენებს სძლია, არამედ ის, რომ ლიბერალური აზრების განხორციელებისათვის საზოგადოების წიაღში არ აღმოჩნდა შესაბამისი წანამძღვრები“ [4:32]. ზუსტად იგივე მიზეზების გამო განიცადა დასავლურმა რეფორმებმა კრაზი ბორის ელცინის პრეზიდენტობის პერიოდში (XX საუკუნის 90-იანი წლები). პუტინის მმართველობის (რომელიც დღემდე გრძელდება) პერიოდში მომხდარი მოვლენები კი მეტყველებს იმაზე, რაც რუსული საზოგადოების მოთხოვნების წიაღში იდო. მიუნხენის კონფერენციაზე რუსეთის პრეზიდენტის გამოსვლა იყო აღიარებისა და პრესტიჟისათვის ბრძოლის მაგალითი „ცივ ომში“ დამარცხებული საბჭოთა კავშირის მემკვიდრის, რუსეთის ფედერაციის პოლიტიკური ხელმძღვანელის მხრიდან. მიუნხენის კონფერენცია იყო ახალი მსოფლიო წესრიგის ფორმირების პროცესის დასაწყისი, ეს იყო ახალი ვექტორი საერთაშორისო ურთიერთობების სისტემაში. რუსეთის პრეზიდენტის გამოსვლამ ბიძგი მისცა მსოფლიოს წამყვან სახელმწიფოთა შორის ურთიერთობის ახალ მიმართულებებს. ნატოზე განსაკუთრებული აქცენტის გაკეთება იმით აიხსნება, რომ ჩრდილო-ატლანტიკური ალიანსის გაფართოებით რუსეთს სულ უფრო ეზღუდებოდა სამოქმედო არეალი თავისი მიზნების განხორციელებაში, მაგრამ ვლადიმერ პუტინის გამოსვლაში იყო ლოგიკა, რომელსაც ყურადღებით აკვირდებოდა კონფერენციის ყველა მონაწილე. რუსეთის პრეზიდენტმა აღნიშნა: „ვფიქრობ, ერთი რამ ნათელია: ნატოს გაფართოების პროცესს არაფერი აქვს საერთო თავად ალიანსის მოდერნიზაციასთან, ევროპული უსაფრთხოების უზრუნველყოფასთან. პირიქით, ეს არის ურთიერთ-

შორის ნდობის დამაქვეითებელი სერიოზული მაპროვოცირებელი ფაქტორი. ამიტომ, გვაქვს სამართლიანი უფლება ვიკითხოთ: ვის წინააღმდეგაა ეს გაფართოება? რა მოუვიდა იმ აღთქმას, რომელსაც გვაძლევდნენ დასავლელი პარტნიორები ვარშავის ხელშეკრულების გაუქმების შემდეგ? სად არის ეს განცხადებები? მათ შესახებ აღარავის არაფერი ახსოვს, მაგრამ მე ჩემს თავს უფლებას მივცემ აუდიტორიას შევახსენო მათ შესახებ. შეგახსენებთ 1990 წლის 17 მაისს ბრიუსელში ნატოს გენერალური მდივნის, ბატონ ვერნერის ციტატას. მან თქვა: „თავად ფაქტი, რომ ჩვენ მზად ვართ არ განვაღაგოთ ნატოს ჯარები გფრ-ის საზღვრებს მიღმა, საბჭოთა კავშირს უსაფრთხოების მყარ გარანტიას აძლევს“. სად არის ეს გარანტია?

ბერლინის კედლის ქვები და ბეტონი უკვე კარგა ხანია სუვენირებად წაიღეს, მაგრამ არ შეიძლება დავივიწყოთ, რომ მისი დაცემა შესაძლებელი გახდა ისტორიული არჩევანის, მათ შორის ჩვენი ხალხის, რუსეთის ხალხის არჩევანის გამო, დემოკრატიისა და თავისუფლების, ღიაობისა და გულწრფელი პარტნიორობის სასარგებლოდ, დიდი ევროპული ოჯახის ყველა წევრთან ერთად. ამჟამად კი ცდილობენ თავს მოგვახვიონ ახალი გამყოფი ხაზები და კედლები, მართალია ვირტუალური, მაგრამ მაინც გამყოფი, რომელიც ნაწილებად ჭრის ჩვენს კონტინენტს. ნუთუ ისევ საჭირო გახდება მრავალი წელი და ათწლეული, მრავალი თაობის პოლიტიკოსთა ცვლილება, რათა ისევ „დავშალოთ“, „დემონტაჟი“ მოვახდინოთ ამ ახალი კედლების“? [2]

ამ სიტყვებიდან წელიწად-ნახევარში რუსეთის ფედერაციამ თავად დაიწყო ახალი ხაზების, მავ-

თულხლართებისა და სხვა გამყოფი საშუალებების აგება. მისი სამიზნე უმთავრესად პოსტსაბჭოთა სივრცის ურჩი სახელმწიფოები – საქართველო და უკრაინა იყო. მაგრამ ყურადღება უნდა მივაქციოთ იმ „განსხვავებულ ენას“, რომლითაც რუსეთის პრეზიდენტი მიმართავდა უსაფრთხოების საერთაშორისო კონფერენციის მონაწილეებს. თავად ტექსტში არაფერია მიუღებელი, თითქოს ის არაფერს ახალს არ ლაპარაკობს. ვის სურს ახალი ზღუდეები, ბარიერები, კედლები? მით უმეტეს თუ ამის საფუძველი არ არსებობს. მაგრამ წინააღმდეგობა, რომელზედაც რუსეთის ლიდერი არაფერს ამბობდა, იმალება იმ ცხოვრების წესის მიუღებლობაში, რომელიც ევრო-ატლანტიკურ სამყაროშია. თუ დასავლური ტიპის დემოკრატიაზე ყველა თანხმდება, მაშინ წინააღმდეგობაც არ არსებობს. მაგრამ, სწორედ ცივილიზებული, მენტალური სხვაობა იყო ის ბუნებრივი ბარიერი, რომელიც ბოლოს და ბოლოს გამოჩნდა კიდევ მიუნხენის კონფერენციაზე. მიგვაჩინა, რომ ლიბერალურ-დემოკრატიული ფასეულობები რუსეთისათვის არ არის ბუნებრივი მოცემულობა. თუ რუსეთი ამ გზას დაადგებოდა, მის პოლიტიკურ მესვეურთა აზრით, იგი გახდებოდა დასავლეთის სატელიტი. ეს არის ის მომენტი, რასაც ფრენსის ფუკუიამა აღიარებისათვის ბრძოლას უწოდებს. ამერიკელი მკვლევრის აზრით, „უნივერსალურ აღიარებას უპირისპირდება აღიარების არასრული, ნაწილობრივი ფორმები, რომლებიც ეთნოსს, რელიგიას, რასას, სექტისადმი კუთვნილებას, გენდერს და სხვა ცალკეულ ნიშნებს ან თუნდაც ცალკეული ინდივიდების სხვებზე უპირატესი და არაპრივილეგირებული მდგომარეობის დეკლარირებას ემყარება. ლი-

ბერალურ დემოკრატიაში იდენტობასთან დაკავშირებული პოლიტიკური პროცესის გამწვავება ერთ-ერთი მთავარი საფრთხეა, რომლის წინაშეც ეს პოლიტიკური სისტემები დგას. საზოგადოება, რომელიც არ ეცდება ღირსების უფრო უნივერსალურ გაგებას მიუახლოვდეს და დაამკვიდროს ის, განწირულია სოციალური კონფლიქტების გამწვავებისათვის“ [5:18].

რუსეთის ფედერაციასა და დასავლეთს შორის სწორედ ამ უნივერსალური ფასეულობების გაგებაზეა უთანხმოება, სწორედ აქ გადის გამყოფი ზღვარი, მაგრამ ეს ზღვარი არ არის ისეთი მკვეთრი, როგორც ეს ორპოლარული მსოფლიოს პერიოდში იყო, როცა უკიდურესად განსხვავებული დასავლური დემოკრატები და კომუნისტური სამყარო უპირისპირდებოდა ერთმანეთს. დღეს რუსეთიც აცხადებს, რომ მასთან დემოკრატიაა, ოღონდ განსხვავებული „სუვერენული“ დემოკრატია, რომელიც 2006 წელს კრემლის ერთ-ერთმა იდეოლოგმა ვლადისლავ სურკოვმა გაახმოვანა.

„სუვერენული დემოკრატის“ თანახმად: 1. რუსმა ხალხმა თავად უნდა განსაზღვროს ქვეყნის ხელისუფლების წყაროები; 2. რუსეთმა ხელი უნდა შეუწყოს საერთაშორისო ურთიერთობებში სახელმწიფოების სუვერენულობის ზრდას – რაც განასახიერებს დასავლეთის მიერ მის საშინაო საქმეებში ჩარევასთან რუსეთის მუდმივ წინააღმდეგობას; 3. დემოკრატიული სახელმწიფო სუვერენულად თავად უნდა წყვეტდეს ეკონომიკური უსაფრთხოების საკითხებს და ირჩევდეს საგარეო-პოლიტიკურ ორიენტაციას – რაც ნატოს ახალ წევრებსა და ალიანსში შესვლის მსურველებს შორის მთავარი განსხვავებაა,

რომლებიც, რუსეთის აზრით, ალიანსს და, შესაბამისად, აშშ-ს ზედმეტ გავლენას მიანიჭებს საკუთარ ეროვნულ უსაფრთხოებაში [6:67-68].

ტერმინი „სუვერენული დემოკრატია“ არაერთხელ გამოიყენა რუსეთის პოლიტიკური ელიტის არაერთმა წარმომადგენელმა, მათ შორის პრეზიდენტმა პუტინმაც.

მიუნხენის 2007 წლის უსაფრთხოების კონფერენციაზე ბევრ სხვა საკითხებზეც იყო საუბარი, მათ შორის ტერორიზმზე, ნარკოტრეფიკზე, არალეგალურ მიგრაციაზე, შეიარაღების კონტროლზე და ა.შ. ჩვენს მიზნებში ამჯერად მათი განხილვა არ შედის. სხდომის თავმჯდომარე ხ. ტელჩიკმა პუტინს რამდენიმე შეკითხვაც დაუსვა ადამიანის უფლებების, ნატოს გაფართოების საკითხთან დაკავშირებით, თუ რატომ ფიქრობდა იგი, რომ ნატო საფრთხე იყო რუსეთისთვის, როცა ევროპა მას საპირისპიროს უმტკიცებდა, რუსეთში ერთპოლარულ ხელისუფლებაზე და ა.შ. რაზედაც რუსეთს პრეზიდენტმა ჩვეული პროპაგანდისტული მანერით უპასუხა, მაგრამ კონფერენციის მთავარი შედეგი, ვფიქრობთ, რუსეთსა და დასავლეთს შორის წინააღმდეგობის ახალი ეტაპის დაწყება იყო. მიგვაჩნია, რომ ელცინის პერიოდი იყო ლოგიკური პაუზა რუსეთ-დასავლურ ურთიერთობებში. ეს იყო გარდამტეხი ეტაპი „ცივი ომის“ შემდეგ ორ განსხვავებულ სოციალურ-კულტურულ და ცივილიზებულ სუბიექტებს შორის. როგორც ვიცით, მეორე მსოფლიო ომს მოჰყვა გარდაუვალი დაპირისპირება ყოფილ მოკავშირეებს (სსრკ, აშშ და დიდი ბრიტანეთი) შორის, ზუსტად ასევე „ცივი ომის“ შემდეგ ერთმანეთს დაუპირისპირდნენ ევრო-ატლანტიკური სივრცე და რუსეთის

ფედერაცია, ორივე შემთხვევაში მათ (მეორე მსოფლიო ომი და „ცივი ომი“) ჰარმონიულად რომ გაეგრძელებინათ თანამშრომლობა – ერთ შემთხვევაში საბჭოთა კავშირსა და დემოკრატიულ სამყაროს, ხოლო მეორე შემთხვევაში – რუსეთის ფედერაციასა და დასავლეთს შორის, მივიღებდით „იდეალურ მსოფლიო წესრიგს და ისტორიაც „დასრულდებოდა“, კაცობრიობა მიაღწევდა სანუკვარ მიზანს, რაც ჯერჯერობით, სამწუხაროდ, მხოლოდ ვირტუალურად შეიძლება წარმოვიდგინოთ. ეს არის მარადიული კითხვა, ზოგადად, მსოფლიო წესრიგის შესაძლებლობის თუ შეუძლებლობის შესახებ, რომელიც სცდება პოლიტიკური საკითხის სფეროს და ფილოსოფიურ ასპექტში ინაცვლებს. ამიტომ ჩვენს ნაშრომს დავასრულებთ ფ. დოსტოევსკის ცნობილი ფრაზით, რომელიც დიდმა მწერალმა და მოაზროვნემ ადამიანის ბუნებას დაუკავშირა: „ადამიანს მიზნის მიღწევის პროცესი უფრო უყვარს და არა თავად მიზანი და ვინ იცის, იქნებ მთელი ეს მიზანი დედამიწაზე, რომლისკენაც მიისწრაფვის კაცობრიობა, მდგომარეობს მხოლოდ და მხოლოდ ამ მიზნის მიღწევის პროცესის უწყვეტობაში, სხვა სიტყვებით, თავად სიცოცხლეში და არა საკუთრივ იმ მიზანში, რომელიც, ცხადია, უნდა იყოს სხვა არაფერი, რომ ორჯერ ორი ოთხია. ე.ი. ფორმულა, რომ ორჯერ ორი ოთხია უკვე აღარაა სიცოცხლე, არამედ სიკვდილის დასაწყისია“.

ამიტომ ვფიქრობთ, რომ დედამიწაზე უნივერსალურ იდეოლოგიაზე ვერავის ექნება პრეტენზია. კაცობრიობა ისევ და ისევ განსხვავებულის თანაარსებობის პრინციპზე უნდა შეთანხმდეს, რაც ჯერჯერობით შორეულ პერსპექტივად გვესახება.

დასკვნა

ამრიგად, 2007 წლის თებერვალში, გერმანიის ქალაქ მიუნხენში გამართულმა უსაფრთხოების კონფერენციამ ახალი მსოფლიო წესრიგის კონტურები გამოკვეთა, რომელიც დღეისათვის ფორმირების პროცესშია. სახეზეა ახალი იდეოლოგიური დაპირისპირება. ეს დაპირისპირება არა ხელოვნური, ვინმეს მიერ კონსტრუირებული კი არ არის, არამედ ბუნებრივი პროცესია. ცივილიზებული შეუთავსებლობა წარმოშობს დაპირისპირებას, რომელიც სხვადასხვა ფორმით ვლინდება.

საბჭოთა კავშირის დაშლისა და „ცივი ომის“ დასრულების შემდეგ ბევრი ფიქრობდა, რომ რუსეთი პროდასავლური გზით წავიდოდა და მსოფლიოს ყველაზე წარმატებულ ცივილიზებულ სივრცეს შეუერთდებოდა. თავიდან თითქოს ასეც მოხდა. ბორის ელცინის პრეზიდენტობის პერიოდში რუსეთში დაიწყო სამოქალაქო საზოგადოების წარმოქმნა, რომელსაც რუსულ ცივილიზებულ ბირთვში წამყვანი ფუნქცია უნდა შეესრულებინა, მაგრამ გასული საუკუნის 90-იანი წლების ბოლოს აშკარა გახდა რუსეთში ლიბერალური რეფორმების კრაზი, რასაც რუსული სახელმწიფოს სისუსტეც დაერთო. რუსეთის

ტერიტორიული მთლიანობა კი სერიოზული გამოწვევის წინაშე აღმოჩნდა. არ იყო გამორიცხული ჩეჩნეთისთვის სხვა ავტონომიებსაც მიებაძა.

სწორედ ასეთ კრიტიკულ სიტუაციაში მოვიდა ხელისუფლების სათავეში ვლადიმერ პუტინი, რომელმაც რუსეთი მწვავე კრიზისული ვითარებიდან გამოიყვანა, რისთვისაც ყველაზე ხისტი მეთოდები გამოიყენა. 2007 წლის თებერვალში მიუნხენში მის სიტყვას ფართო გამოხმაურება მოჰყვა როგორც პოლიტიკურ, ისე სამეცნიერო წრეებში. რუსეთის პრეზიდენტმა მკვეთრად გააკრიტიკა ერთპოლარული მსოფლიოს ფორმირების მცდელობა და სერიოზული განაცხადი გააკეთა ახალი რუსული პოლიტიკური პოლუსის შესაძლო წარმოქმნის შესახებ. ყოველივე ეს მოსალოდნელი იყო და იგი ბუნებრივ პროცესად მიგვაჩნია, რითაც ისტორია კი არ „დასრულდა“, არამედ ახალი კონტურები შეიძინა და კაცობრიობა ახალი დაპირისპირების ფაზაში შევიდა. ახალი „ცივი ომი“ კი რით დასრულდება, ამაზე პროგნოზის გაკეთება ნაადრევია. კაცობრიობის წარმატება კი იმაზე იქნება დამოკიდებული, რამდენად შეძლებს ის განსხვავებულის თანაარსებობის პრინციპზე შეთანხმებას.

ლიტერატურა

1. Hegel F., Philosophy of History, Tbilisi, 2001, (In Georgian).
2. President of the Russian Federation, V. Putin's speech at the Munich Conference on Security Policy, February 10, 2007. <http://kremlin.ru/events/president/transcripts/24034> (In Russian).
3. Dugin A., "Basics of Geopolitics", Tbilisi, 1999, (In Georgian).
4. Menteshashvili A., "History of Objective Regularities and Alternatives", Scientific-Methodological Journal "History", Tbilisi, 1998. (In Georgian).
5. Fukuyama F., Identity, Tbilisi, 2018(In Georgian).
6. Toroshelidze I., "Putin's Foreign Policy", The group of political research, Tbilisi, 2008, (In Georgian).
7. Kvetenadze Z., "Russia's Foreign Policy and NATO's Expansion to the East", Journal "Issues of New and Recent History" N2 (8), Tbilisi, 2010. p. 287-292. (In Georgian).
8. EU, Russia Have Great Opportunity for Counterterrorism Cooperation – Official, Sputnik 2017. <https://sputniknews.com/europe/201706071054406018-eu-russia-counterterrorism-cooperation-iklody/> / (In English).
9. Murvanidze L., "The Contemporary Russian Foreign Policy in the Post-Soviet Space", Doctoral Dissertation, GTU, Tbilisi, 2016. (In Georgian).
10. Ghudushauri N., "Political Anatomy of Russia", Doctoral Dissertation, GTU, Tbilisi, 2009. (In Georgian).

UDC 627.11:627.81

SCOPUS CODE 1901

<https://doi.org/10.36073/1512-0996-2021-2-114-126>

2007 Munich Conference and Contours of the New World Order

- Karlo Kopaliani** Department of Political and International Relations, Georgian Technical University, Georgia, 0160, Tbilisi, 77 Kostava street
E-mail: karlo.kopaliani@yahoo.com
- Zurab Kvetenadze** Department of Political and International Relations, Georgian Technical University, Georgia, 0160, Tbilisi, 77 Kostava street
E-mail: kvetenadzezurabi07@gtu.ge

Reviewers:

K. Jjeishvili, Professor, Faculty of Law and International Relations, Doctor of Politics, GTU

E-mail: jjeishviliketevan07@gtu.ge

E. Gvenetadze, Professor, Faculty of Law and International Relations, Doctor of History, GTU

E-mail: gvenetadzeedisher07@gtu.ge

Abstract. The International Security Conference held in Munich in February 2007 laid the foundation for the formation of the new world order. After the collapse of the Soviet Union and the end of the Cold War, everyone thought that Russia would choose the way for pro-Western democratic development. In the first stage, it seemed that the Russian Federation was making a choice in favor of the free world. However, the weakness of both the state and style of oligarchic governance showed that the conclusion was premature.

Although civil society was developing in Russia and after some time it could achieve concrete successes, the Russian political leadership under the leadership of Boris Yeltsin was unable to solve the acute problems facing the state. The strengthening of the Russian state is linked to the coming to power of Yeltsin's successor, Vladimir Putin. As a result of effective counterterrorism operations, the authority of Russian president has increased significantly.

Putin aimed to change pro-Western orientations to Eurasian. We think, it was a natural occurrence for Russia, but it would inevitably lead to a confrontation with the West. The 2007 Munich International Security Conference is a clear example, where the Russian president strongly criticized the existence of a unipolar world and initiated foundation of a new phase of confrontation with the Euro-Atlantic space.

Key words: agreement; conflict; democracy; ethnicity; sanction; sovereign; safety.

UDC 627.11:627.81

SCOPUS CODE 1901

<https://doi.org/10.36073/1512-0996-2021-2-114-126>

Мюнхенская конференция 2007 года и контуры нового мирового порядка

Карло Копалиани Департамент политики и международных отношений, Грузинский технический университет, Грузия, 0160, Тбилиси, ул. М. Костава 77
E-mail: karlo.kopaliani@yahoo.com

Зураб Кветенадзе Департамент политики и международных отношений, Грузинский технический университет, Грузия, 0160, Тбилиси, ул. М. Костава 77
E-mail: kvetenadzezurabi07@gtu.ge

Рецензенты:

К. Джиджеишвили, доктор политических наук, профессор факультета права и международных отношений, ГТУ

E-mail: jjeishviliketevan07@gtu.ge

Е. Гвенетадзе, доктор исторических наук, профессор факультета права и международных отношений, ГТУ

E-mail: gvenetadzeedisher07@gtu.ge

Аннотация. В феврале 2007 года конференция по международной безопасности в Мюнхене считается точкой отчета нового мирового порядка. После распада Советского Союза и окончания холодной войны казалось бы, что Россия будет развиваться в прозападном демократическом направлении. На первом этапе было очевидно, что Российская Федерация делает выбор в пользу свободного мира, однако, как выяснилось позже, слабость государства и стиль олигархического правления дали свои плоды, и в результате оказалось, что выводы были поспешными. Стоит отметить, что гражданское общество в России развивалось достаточно позитивно и могло со временем исправить ситуацию. Однако, российское политическое руководство во главе с Борисом Ельциным не смогло решить острые проблемы, стоящие перед государством.

Укрепление российского государства начинается с прихода к власти Владимира Путина, преемника Бориса Ельцина. В результате эффективных контртеррористических операций авторитет президента России, Владимира Путина значительно вырос. Целью Путина было изменение прозападных ориентаций на евразийские, что, для России было естественным явлением, которое и привело к конфронтации с Западом. Ярким примером этого является Мюнхенская конференция по безопасности 2007 года, где в своей речи президент России резко критикует существование однополярного мира, таким образом начав новый этап противостояния с евroatлантическим пространством.

Ключевые слова: безопасность; демократия; конфликт; соглашение; суверен; санкция; этническая принадлежность.

განხილვის თარიღი 15.03.2020

შემოსვლის თარიღი 22.03.2020

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 21.07.2021